

WARTOŚCIOWANIE A EDUKACJA POLONISTYCZNA

UNIVERSITAS

WARTOŚCIOWANIE A EDUKACJA POLONISTYCZNA

EDUKACJA NAUCZYCIELSKA POLONISTY

REDAKCJA SERII
ANNA JANUS-SITARZ

tomy wydane:

- Tom I: POLONISTA W SZKOLE.
PODSTAWY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELA POLONISTY
red. Anna Janus-Sitarz
- Tom II: PRZYGOTOWANIE UCZNIĄ DO ODBIORU
RÓŻNYCH TEKSTÓW KULTURY
red. Anna Janus-Sitarz
- Tom III: DOSKONALENIE WARSZTATU
NAUCZYCIELA POLONISTY
red. Anna Janus-Sitarz
- Tom IV: Jadwiga Kowalikowa
NARODZINY NAUCZYCIELA POLONISTY.
SZKICE EDUKACYJNE
- Tom V: Patrycja Huget
OD DZIECIŃSTWA KU MŁODOŚCI.
PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE
PODSTAWY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELA POLONISTY
- Tom VI: Anna Włodarczyk
STYL TERAPEUTYCZNY W PRACY
NAUCZYCIELA POLONISTY
- Tom VII: SZKOLNE SPOTKANIA Z LITERATURĄ
red. Anna Janus-Sitarz

WARTOŚCIOWANIE A EDUKACJA POLONISTYCZNA

redakcja
Anna Janus-Sitarz

KRAKÓW

© Copyright by Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych
UNIVERSITAS, Kraków 2008

ISBN 97883-242-1032-9
TAiWPN UNIVERSITAS

Opracowanie redakcyjne
Jolanta Stal

Projekt okładki, stron tytułowych i logo serii
Sepielak

SPIS TREŚCI

WSTĘP

- **Uwierzyć w potęgę wartości** [Anna Janus-Sitarz] 11

ZMIANY WARTOŚCIOWANIA LITERATURY

- **O wartościowaniu literatury w szkole – spontanicznym i refleksyjnym** [Stanisław Bortnowski] 21

[Punkt wyjścia – gęby profesorów Pimki i Bładaczki; Uczniowie wartościują ostro; Pisarze i krytycy także obrażają pisarzy (i wielbią ich); Punkt dojścia – odstońmy się!]

- **Stażność i zmiana – o kłopotach z wartościowaniem szkolnej lektury w dobie płynnej nowoczesności** [Marta Rusek] . . . 41

[1. Tłumaczenie się z tytułu: Niezmienne pytania; Wartościowanie w czasach płynnej nowoczesności i metakultury; Kryteria wartościowania; 2. Paradoksy kanonu: Kanon szkolny wśród innych kanonów; Od Mickiewicza do Nałkowskiej. Centrum kanonu i sfera wymiany; Zamknięta lista i wielcy nieobecni; Kanon szkolny i kanon osobisty. Refleksje końcowe; 3. Od Arbitralności do Zainteresowania. O wolności rekomendacji i wielości kulturowych rozpoznai; 4. Literatura zamieszkała w pustce? O akcie czytania]

- **Odpowiedź na ankietę: Pisarze polscy XX wieku – przecenieni, niedocenieni** [Wojciech Ligęza; Stanisław Gawliński; Agnieszka Fulińska; Maciej Urbanowski; Krzysztof Biedrzycki] 66

ETYKA ODBIORU DZIEŁA W EDUKACJI POLONISTYCZNEJ

- **Wartościowanie świata i literatury przez gimnazjalistów (refleksje polonistki)** [Wioletta Stachura] 87

[Zmiany w postawach uczniów; Klęska lektury]

- **Nauczanie literatury w „czasie marnym”, czyli jak kształcić wrażliwość aksjologiczną wobec tekstu kultury** [Anna Janus-Sitarz] 92

[Wrażliwi – niewrażliwi?; Nauczanie literatury w „czasie marnym”; „Zdążyć przed Panem Bogiem” – to też moja historia; Ku aksjologii wrażliwości; O lekturach stawiających pytania; Nie pozostać głodnym w bibliotece Babel, czyli nowa literatura w nowej rzeczywistości]

- **Ku etyce odczytania tekstu. Wartość. Literatura. Dialog** [Anna Włodarczyk] 117

[Postmodernizm: projekt etyki współczesnej; Nauczyciel i uczeń na drodze do etyki odczytania tekstu; „Zwrot etyczny” w interpretacji tekstu literackiego; „Malowany ptak” Jerzego Kosińskiego – próba wartościowania; Projekty lekcji z „Malowanym ptakiem” Jerzego Kosińskiego]

WARTOŚCIOWANIE W DZIELE

- **O rozpoznawaniu i urzeczywistnianiu wartości w poezji współczesnej. Pytania o wartości w szkolnej polonistyce** [Anna Pilch] 145

[Wartości fundamentalne; Pytania o wartości; Zobaczyć wartość – zobaczyć nicłość; Ład – cel – sens: miłość do świata (jako wartość); Podpowiedzi lekturowe]

• **Moralność, moralizatorstwo i „moralna iluminacja”**

[Joanna Hobot] 160

[Między „sztuką dla sztuki” a moralną iluminacją; „Podła, mała starucha” i „gigantyczny” bohater; Raskolnikow uderza siekierą; Moralność, moralizatorstwo i ułudy demokracji]

• **W poszukiwaniu prawdy tekstu (o próbach nie tylko**

szkolnych) [Witold Bobiński] 176

[„Cóż to jest prawda?”; Prawda tekstu w ujęciu korespondencyjnej teorii prawdy; Wariant 1, czyli jaka jest „prawda”, każdy widzi; Wariant 2, czyli „odmiany prawdy” w literaturze; Czy prawdą jest to, co wyinterpretowane?; O interpretacji – pragmatycznie; Pośród prawd tekstu, czyli praktyka szkolnej interpretacji]

• **Wartościowanie poza kontrolą, czyli pamflet na najnowszą**

sztukę plastyczną [Stanisław Bortnowski] 202

[Suszarka do butelek jako uniwersum; Klepki parkietowe posypane solą; Inna estetyka, a może poza estetyką?; Kierunki ucieczki; Nadużycia interpretacyjne; Etyka w najwyższej powiewierce]

WARTOŚCIOWANIE W KSZTAŁCENIU JĘZYKOWYM

• **Różne aspekty mówienia o wartościach i wartościowania w ramach kształcenia językowego w szkole**

[Jadwiga Kowalikowa] 221

[1. Co sądzi o wartościach młodzież?; 2. Problematyka wartości w kontekście szkolnej edukacji językowej: Osaczenie aksjologiczne edukacji szkolnej; Wartości nazywane, uznawane, praktykowane; Aksjologiczne nasycenie kształcenia językowego; Wartościowanie w edukacji zanurzonej w języku; 3. Praktykowanie wartości w ramach kształcenia językowego: Co dotąd powiedziano o war-

tościach oraz jak należy o nich mówić na lekcjach języka polskiego; W stronę etyki; Aspekt aksjologiczny rozwijania sprawności językowych; Podstawy kształcenia językowego z perspektywy wartości; Dydaktyka językowa widziana poprzez wartości; Płaszczyzny odniesienia wartości i antywartości]

• **Kiedy ocenia uczeń – kształcenie uczniowskich umiejętności oceniania i wartościowania**

[Ewa Horwath, Ewa Nowak] 253

[Uczeń oceniany i uczeń oceniający; Język jako narzędzie oceny; Metody nauczania doskonalące umiejętność oceniania i wartościowania]

WARTOŚCIOWANIE PRACY UCZNIĄ

• **Wartościowanie i ocenianie uczniowskich tekstów o tekście – rozważania i refleksje** [Jadwiga Kowalikowa] 273

[Uściślenia terminologiczne; Dorobek metodyki nauczania języka polskiego a współczesne wyzwania edukacyjne; Wokół wypracowań uczniowskich jako tekstów o tekście; Przyczyny trudności w wartościowaniu i ocenianiu uczniowskich tekstów o tekście; Wartościowanie i ocenianie prac pisemnych związanych z lekturami w kontekście blasków i cieni współczesnej edukacji; Aksjologiczne konteksty nowej matury]

• **Szkolna sztuka pisania** [Maria Madejowa] 300

[Przyczynek terminologiczny do „szkolnej sztuki pisania”; Język, poprawność językowa, sprawność języka w praktyce szkolnej; Wielokompetencyjność szkolnej sztuki pisania]

• **Dydaktyczny i wartościujący wymiar kwalifikacji składników wypracowań szkolnych** [Maria Madejowa] .. 315

[Przypomnienie zamiast wstępu; Kontrola wypracowań i ocenianie stanowią wartość; Zapowiedź metody postępowania dydaktycznego; Części wypracowania; Propozycja metody sprawdzania i oceniania wypracowań; Schemat składników wypracowania, które podlegają ocenie; Niedostatki w wypracowaniach; Podsumowanie modelu; Niedostatki językowe a obiektywne normy; Klasyfikacja niedostatków językowych w wypracowaniach]

**WIEDZA PEDAGOGICZNO-PSYCHOLOGICZNA
W PRZYGOTOWYWANIU UCZNIA DO WYBORU WARTOŚCI**

- **Rozwój moralny dziecka. Od kontroli do samokontroli**
[Patrycja Huget] 357

[Społeczna relacja rozwoju; Rozwój moralny a sposoby dyscyplinowania dzieci; Przystawianie reguł społecznych; Rozwój rozumowania moralnego]

- **Istota zaufania w sytuacji wychowawczej**
[Agnieszka Guzik] 370

[Zaufanie i sytuacja wychowawcza – uwagi wstępne; Zewnętrzna przestrzeń i czas społeczny sytuacji wychowawczej; Wewnętrzna przestrzeń określająca sytuację wychowawczą]

WSTĘP

Uwierzyć w potęgę wartości

Wierzę w potęgę wartości to tytuł wywiadu, jaki kilka lat temu z 76-letnim Władysławem Bartoszewskim przeprowadzili Tomasz Sójka i Maciej Matczyński. Głównym tematem rozmowy było „wychowanie do wartości”. Z perspektywy sędziwego już przecież wieku Bartoszewski spogląda w przeszłość, na swoją młodość, i próbuje wyjaśnić sobie i rozmówcom, co i kto wpłynęło na jego postawę etyczną. Pomimo ogromnego wstrząsu, jakim – dla hierarchii wartości młodego człowieka – była druga wojna światowa, a także pomimo trudnych powojennych zawieruch, które sprawiły, że spędził on siedem lat w więzieniu i miał prawo zwątpić w istnienie ładu moralnego, profesor jest pewien, że największy wpływ na jego wychowanie do wartości miała szkoła, kiedy to wpadł „pod skrzydła ludzi wielkich duchowo”¹. „Formacja, którą tam odebrałem – mówi – pozwoliła mi później, w okresie próby, podejmować bez większego namysłu

¹ *Wierzę w potęgę wartości*. Z Władysławem Bartoszewskim rozmawiają Tomasz Sójka i Maciej Matczyński, w: W. Bartoszewski, *Warto być przyzwoitym. Teksty osobiste i nieosobiste*, Poznań 2005, s. 400.

decyzje, które następnie mnie rozwijały”². Wspominając lekcje, na których uczył się patrzeć na wydarzenia historyczne i polityczne z punktu widzenia stron reprezentujących przeciwstawne racje; zajęcia, na których rozwijał umiejętność charakteryzowania i oceny różnych postaw, twierdzi z całą stanowczością: „bo tak naprawdę, to kto najmocniej kształtuje świat wartości młodego człowieka? – polonista, historyk i wychowawca, i nikt ich w tym nie zastąpi”³.

Bartoszewski ma, oczywiście, świadomość spustoszenia, jakie w edukacji i randze zawodu nauczyciela poczyniła polityka PRL-u. Tym bardziej podkreśla odpowiedzialność pedagogów za swoje działania: „Są takie zawody i posłannictwa, a do nich należy na pewno stan kapłański, nauczycielstwo i media, gdzie istnieje bezpośrednia odpowiedzialność za słowo, za jego przekazywanie i za skutki, jakie wywołuje ono w świadomości ludzi – i to za skutki długofalowe”⁴. Profesor ubolewa, że zawód nauczycielski został najbardziej zdeprecjonowany i rezultaty tej peerelowskiej edukacji, która wychowała całe pokolenia na kłamstwach i wypaczonym systemie wartości, trwają do dziś, ale – z wrodzonym sobie optymizmem szuka metod terapii:

Uważam, że jedyną odtrutką jest – nawet jeśli niepopularny – powrót do głoszenia wartości. Głoszenia wartości i pobudzania, szczególnie w młodych ludziach, poczucia godności i honoru. Trzeba powtarzać, że niehonorowo i niegodnie jest kłamać i kręcić, robić takie lub inne rzeczy. Myślę, że odwoływanie się do godności i honoru na młodych ludzi jeszcze mocno działa. Jeżeli jest już może zbyt późno na wychowanie trzydziestolatków, to należy zacząć od dwunastoletnich dzieci. Ja wierzę w potęgę wartości⁵.

Pozwalam sobie przytoczyć te słowa Władysława Bartoszewskiego jako swoiste motto dla naszych poszukiwań odpowiedzi na pytania, jak na progu XXI wieku przywrócić edukacji polonistycznej jej wpływ na kształtowanie się świata wartości mło-

² Tamże, s. 397.

³ Tamże, s. 399 (podkreślenie – A. J.-S.).

⁴ Tamże, s. 405.

⁵ Tamże, s. 406.

dych ludzi; jak wzmóc poczucie odpowiedzialności za ucznia, za współkreowaną przez nas kulturę, po prostu – za drugiego człowieka; i jak także przywrócić wiarę nauczycielowi, że potęga wartości jest ogromna – pokona marazm, chaos, hedonizm, permissywizm, i że wychowywanie młodych ludzi przez literaturę i dla literatury wciąż ma sens.

Polonista, aby spełniać rolę wychowawcy, musi być ogromnie wyczulony na wszelkie zmiany, jakie zachodzą w szeroko rozumianej kulturze, zarówno tej wysokiej, niezastygłej przecież w starych ramach ocen i sposobów interpretacji, jak i tej masowej, mającej obecnie największy wpływ na młodych ludzi, na kształtowanie ich gustów, potrzeb, ambicji. Musi mieć też świadomość, że właściwie każda jego aktywność w interakcji z literaturą i uczniem jest nacechowana aksjologicznie.

Warto w tym miejscu odwołać się do rozważań Michała Głowińskiego, który przekonuje, że historyk literatury mówi o wartościach nawet wówczas, gdy jakakolwiek aksjologia jest poza tematem jego badań. Mówiąc zaś świadomie lub nieświadomie o wartościach, odwołuje się do trzech regionów refleksji: po pierwsze, gdy rozpatruje realizowane w dziele literackim wartości jako element zjawiska szerszego – wartości estetycznych; po drugie, gdy problematyka wartości jest dla niego komponentem „historii smaku” (badanie, co było uznane za wartościowe w danym kręgu kulturowym czy danej epoce); po trzecie wreszcie – gdy interesuje go to zagadnienie od strony metodologicznej, czyli „gdy zastanawia się nad swoimi własnymi poczynaniami”⁶ (tzn. nad tym, jaką rolę odgrywa przyjęty przez niego zespół wartości w jego działaniach poznawczych i kierunkach analizy, jak oddziałuje na sposób stawiania problemu).

Podobnie nauczyciel w swoich działaniach nieustannie porusza się w różnych regionach wartościowania w sposób bezpośredni (np. rozważając z młodymi ludźmi kwestie hierarchii wartości; ucząc ich charakterystyki postaci czy krytycznego opisu zjawisk kultury; kształcąc ich umiejętności werbalizowania swoich ocen itd.) i pośredni: czy to przez wspólne odkrywanie wartości estetycznych w dziele literackim, czy to przez prze-

⁶ M. Głowiński, *Poetyka i okolice*, Warszawa 1992, s. 223.

kazywanie uczniom wiedzy na temat zmian w wartościowaniu danego tekstu kultury (jak odczytywali i oceniali ten tekst jego współcześni, a jak – kolejne generacje) oraz przez podejmowanie decyzji o charakterze metodologicznym (dotyczących np. wyboru lektury, metody jej analizy, pytań problemowych kierujących dyskusją *etc.*). Te ostatnie działania winny być szczególnie poddawane stałej samokontroli, aby subiektywizm aksjologiczny uczącego nie naruszył odpowiedzialności za takie kształcenie ucznia, które przygotowuje go do samodzielnego wyboru wartości.

O wszystkich tych sferach działania i odpowiedzialności nauczyciela polonisty mówią zawarte w niniejszym tomie prace.

Pierwsza część książki poświęcona jest zmianom w wartościowaniu literatury. Artykuły w niej zawarte wpisują się w ogólnopolskie dyskusje nad narodowym kanonem, w tym szczególnie – kanonem lektur szkolnych. Różnice w wartościowaniu literatury wśród uczniów, publicystów, studentów polonistyki oraz naukowców przedstawiają metodycy: Stanisław Bortnowski i Marta Rusek oraz poproszeni o zrecenzowanie polskiej literatury XX wieku literaturoznawcy: Wojciech Ligęza, Stanisław Gawliński, Maciej Urbanowski, Agnieszka Fulińska, Krzysztof Biedrzycki. Ogromna rozbieżność sądów dowodzi, że „jesteśmy włączeni w globalną, ponowoczesną weryfikację wartości i uciec przed nią nie możemy”⁷, a o polaryzacji stanowisk w dobie „płynnej nowoczesności” nie ma mowy, m.in. dlatego, że, jak pisze jeden z ekspertów: „nastąpiła – na szczęście – daleko posunięta «decentralizacja» badań nad literaturą polską XX wieku, w związku z czym mogą powstawać rozmaite hierarchie twórców w niej ważnych, czy najważniejszych, a naukowcy nie muszą się obawiać, że (...) spotkają się ze sprzeciwem ze strony cenzury czy (jakiejś) Partii”⁸. Smutnej konstatacji o „ekspansji gustów krzykliwych” i przekształceniu się literatury obowiązkowej w literaturę przyjemności towarzyszy także nadzieja, że rozpoznane i docenione zostaną książki „zakorzenion[e] w auten-

⁷ K. Biedrzycki, wypowiedź w ankiecie *Pisarze polscy XX wieku: przeoceni i niedocenieni – zdaniem znawców*, w niniejszym tomie, s. 81.

⁸ M. Urbanowski, tamże, s. 76.

tycznym doświadczeniu, wyraźnie stawiając[e] pytania o wartości⁹.

Polonista znajdzie w tych rozważaniach zarówno podpowiedzi, co warto czytać (samemu bądź z uczniami), jak i cenne przesłanie, by – z jednej strony – pamiętać o własnej odpowiedzialności za wybór (lub rekomendację) lektury i sposób jej analizy, bowiem najczęściej ma ona „twarz nauczyciela”, z drugiej jednak – by nie bać się dyskusji i „lekcyjnych pojedynków” o twory trudne czy kontrowersyjne.

Drugą część książki otwierają refleksje nauczycielki gimnazjum (Wioletty Stachury) na temat niepokojących postaw młodzieży i odrzucania przez nią sztuki wysokiej. W artykułach (Anny Janus-Sitarz i Anny Włodarczyk) o etyce odbioru znaleźć można poszukiwania odpowiedzi na pytanie, jak kształcić wrażliwość aksjologiczną młodych ludzi wobec tekstu kultury, jak uczyć odbioru literatury w „czasie marnym”, gdy społeczeństwo sprawia wrażenie, jakby mogło się obyć bez sztuki i chciało zastąpić ją łatwą i taną rozrywką, gdy na każdym kroku widać zarówno niechęć wobec kultury wysokiej i dzieł wymagających refleksji, intelektualnego wysiłku, jak i agresję wobec sztuki burzącej tradycyjne konwencje, czasem kontrowersyjnej, domagającej się otwartości widza bądź czytelnika. Uznając, że priorytetowym celem edukacji jest kształcenie wrażliwego człowieka, prace te przynoszą propozycje: po pierwsze, doboru takich lektur, które niepokoją, stawiają pytania, a nie udzielają łatwych odpowiedzi; po drugie, wyboru metod pracy zmuszających do rozmowy, do wzajemnego się słuchania, do kształcenia umiejętności zauważania problemów i ich rozwiązywania, prowadzenia twórczego dialogu z dziełem literackim, z którym poglądem, z tradycją.

Kolejna część książki (artykuły Anny Pilch, Joanny Hobot, Witolda Bobińskiego) odwołuje się do sfery wartości w dziele. Jak wartości rozpoznać, jak poruszać się „pośród prawd tekstu”, jak odróżnić jego moralizatorskie zakusy od szansy przeżycia przez odbiorcę „moralnej iluminacji”? Autorzy tych rozważań, odwołując się do konkretnych propozycji lekturowych – tych niełatwych i odrzucanych (poezja współczesna) bądź powszechnie

⁹ W. Ligęza, tamże, s. 71.

znanych (Mickiewicz, Dostojewski), lecz dających wciąż nowe możliwości odczytań – przenoszą filozoficzne refleksje o wartościach fundamentalnych na teren szkolnej praktyki interpretacyjnej. Rozdział zamyka artykuł Stanisława Bortnowskiego o postawach wobec najnowszej sztuki plastycznej, często graniczącej z kiczem, dowartościowanej przez pseudonaukowe nadinterpretacje, przyjmowanej często bezkrytycznie. Autor dopomina się o prawa odbiorcy do odrzucania rzekomych wartości dzieła, do nieulegania modzie kreowanej przez media, a także oczekuje odpowiedzialności artysty za estetyczne i etyczne efekty własnej twórczości.

Przydatne wskazówki i propozycje lekcyjnych działań czytelnik tej książki znajdzie w rozdziale poświęconym różnym aspektom mówienia o wartościach i wartościowaniu w ramach kształcenia językowego w szkole. Autorki (Jadwiga Kowalikowa, Ewa Horwath i Ewa Nowak) piszą o aksjologicznym nasyceniu edukacji językowej i opisują metody nauczania doskonalące uczniowskie umiejętności oceniania i wartościowania. Przekonują, że trzeba – po pierwsze, mówić w szkole o wartościach (nazywać je, przeprowadzać analizę semantyczną poszczególnych nazw, interpretować ich znaczenie w nowych uwarunkowaniach, wskazywać na jego implikacje w formie postaw i zachowań), a przede wszystkim – praktykować; zatem podają konkretne wskazówki, jak wyposażyć ucznia w odpowiednie narzędzia, które umożliwią mu ocenianie świadome i kompetentne: tekstu literackiego, otaczającego świata, siebie samego.

Kolejne rozważania (Jadwigi Kowalikowej i Marii Madejowej) poruszają kwestie związane z wartościowaniem pracy ucznia. Autorki omawiają przyczyny trudności w ocenianiu uczniowskich „tekstów o tekście”, metody sprawdzania i oceniania wypracowań, a także przedstawiają opis i kwalifikację ich niedostatków. Refleksje te wpisują się w aktualne dyskusje na temat problemów polskiego szkolnictwa i polonistycznej edukacji (nieczytanie lektur szkolnych, demoralizująca akceptacja bryków, nieobecność na lekcjach współczesnego życia literacko-kulturalnego, minusy nowej matury, problemy z poprawą prac pisemnych), przynosząc konkretne propozycje ich rozwiązań.

Książkę kończą artykuły (Patrycji Huget i Agnieszki Guzik) prezentujące wiedzę pedagogiczno-psychologiczną niezbędną

poloniście w procesie przygotowywania ucznia do wyboru wartości. Zatem jako przydatne z pewnością uzna czytelnik informacje o ustaleniach naukowców badających wpływ sposobów dyscyplinowania dzieci na ich rozwój moralny, o czynnikach decydujących o dojrzewaniu młodego człowieka do odpowiedzialności za własne zachowanie, a także o jego umiejętnościach interpretacji i internalizacji reguł moralnych. Warto dowiedzieć się, jakie warunki muszą być spełnione, by szkoła uczyła dzieci budowania kultury zaufania, sprzyjającej tworzeniu się nawyków, które owo zaufanie wspierałyby i umacniały – czyniły z niego regułę społeczną, wartość nadrzędną.

Zawarte w tej książce zagadnienia wpisują się w nurt refleksji podejmowanych już wielokrotnie (o czym świadczy przywołana przez autorów bogata literatura), choć obecnie rozważane są w nowych uwarunkowaniach społecznych, cywilizacyjnych i kulturowych, które wymuszają na ludziach odpowiedzialnych za nauczanie nowe spojrzenie na możliwości i powinności edukacji polonistycznej. Zamieszczone tu teksty pracowników Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w żaden sposób nie wyczerpują tak ważnej w dzisiejszych czasach problematyki wartości, wartościowania, wychowywania dla i przez wartości. Mamy jednak nadzieję, że w pewien sposób zachęcą czytelnika zarówno do indywidualnych refleksji nad własną odpowiedzialnością w roli nauczyciela, przygotowującego młodych ludzi do wyboru wartości, jak i podsuną pewne lektury, refleksje te wzbogacające. Kontynuacja i rozwinięcie podjętych wątków z pewnością znajdzie miejsce w kolejnych tomach serii „Edukacja nauczycielska polonisty”.

Anna Janus-Sitarz

ZMIANY WARTOŚCIOWANIA
LITERATURY

*Dalsza część książki dostępna w wersji
pełnej.*

